

AGROTURIZM VA UNING O'ZBEKISTONDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI

Sayitmurodov Sevdiyor Akbar o'g'li

Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti, TOUP: 701U-guruh talabasi

Ilmiy rahbar: **Yo'ldoshev Abdumalik Ilxomovich**

Annotatsiya

Ushbu maqola agroturizmning O'zbekistondagi rivojlanish imkoniyatlarini o'rganishga bag'ishlangan. Maqolada agroturizmning ta'rifi, uning iqtisodiy, ekologik va madaniy ahamiyati, shuningdek, ushbu turizmning qishloq joylarida qanday rivojlanishi mumkinligi tahlil qilinadi. Tadqiqotda agroturizmning O'zbekistonning qishloq hududlarida yangi ish o'rinlarini yaratish, mahalliy iqtisodiyotni mustahkamlash va tabiiy resurslarni barqaror ravishda boshqarishga yordam berishi ko'rsatilgan. Maqola agroturizmni rivojlantirish uchun zarur infratuzilma, mahalliy aholi bilan ishlash, ekologik masalalarni hal qilish bo'yicha takliflar va strategiyalarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: Agroturizm, qishloq turizmi, iqtisodiy rivojlanish, ekologik barqarorlik, madaniy meros, tabiiy resurslar, qishloq xo'jaligi, turizm infratuzilmasi, mahalliy aholi, barqaror turizm, qishloq hududlari, turizm sohasida treninglar, ekologik izlar, sayohat turlari.

Abstract

This article is dedicated to exploring the development opportunities of agritourism in Uzbekistan. The paper discusses the definition of agritourism, its economic, ecological, and cultural significance, as well as how this type of tourism can develop in rural areas. The study demonstrates that agritourism can help create new job opportunities, strengthen the local economy, and manage natural resources sustainably in Uzbekistan's rural regions. The article presents recommendations and strategies for developing agritourism,

focusing on necessary infrastructure, working with local communities, and addressing ecological concerns.

Key words: Agritourism, rural tourism, economic development, ecological sustainability, cultural heritage, natural resources, agriculture, tourism infrastructure, local communities, sustainable tourism, rural areas, tourism training, ecological footprints, travel types.

KIRISH

Agroturizm, o'z navbatida, qishloq xo'jaligi va tabiatga asoslangan sayohat turi bo'lib, turizmning yangi va jadal rivojlanayotgan yo'nalishlaridan biridir. Bu turizm turi faqatgina dam olish yoki turistik xizmatlar bilan cheklanib qolmasdan, balki sayohatchilarga qishloq hayoti bilan tanishish, qishloq mehnati jarayonlarida ishtirok etish, tabiiy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini taqdim etadi. Agroturizm nafaqat mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirishga, balki an'anaviy qishloq madaniyatini saqlab qolishga ham yordam beradi. Agroturizm, asosan, qishloq joylarida joylashgan fermer xo'jaliklari, bog'lar, fermalar, yoki boshqa qishloq xo'jaligi faoliyatlari bilan bog'liq turizm faoliyatidir. Bu turizm turi odamlarni qishloq muhitiga olib borib, ularning tabiat, hayvonot dunyosi, qishloq mehnati va mehnat madaniyati bilan tanishishini ta'minlaydi.

Agroturizm, asosan, qishloq joylarida joylashgan fermer xo'jaliklari, bog'lar, fermalar, yoki boshqa qishloq xo'jaligi faoliyatlari bilan bog'liq turizm faoliyatidir. Bu turizm turi odamlarni qishloq muhitiga olib borib, ularning tabiat, hayvonot dunyosi, qishloq mehnati va mehnat madaniyati bilan tanishishini ta'minlaydi. Agroturizm faoliyati qishloq mehnatiga jalb qilish, tabiiy landshaftlar bilan aloqani o'z ichiga oladi. Sayohatchilar qishloq ishlariga, masalan, ekin ekish, hosil yig'ish, hayvon boqish kabi faoliyatlarga jalb qilinadi. Bu ularga qishloq hayoti bilan bevosita tanishish imkonini beradi.

Agroturizm o'zining asosiy xususiyatlaridan biri sifatida tabiiy landshaftlar bilan aloqani o'z ichiga oladi. Sayohatchilar toza havoda yurish, dam olish va tabiatning go'zalligini kashf etish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Agroturizm orqali sayohatchilar mahalliy xalqning madaniyati, urf-odatlar, an'anaviy ovqatlari bilan tanishishadi.

Sayohatchilar o'zlarining kundalik hayotlaridan uzoqda, tabiiy va tinch muhitda dam olish imkonini beradi. Bu sayohat turi stressni kamaytirish va salomatlikni yaxshilash uchun ham foydalidir. Agroturizm nafaqat sayohatchilar uchun qiziqarli tajriba bo'lishi bilan birga, mahalliy jamoalar va iqtisodiyot uchun ham bir qator foydalar keltiradi. Birinchidan, agroturizm qishloq joylarida yangi ish o'rinlarini yaratadi, bu esa ishsizlikni kamaytiradi. Sayohatchilar qishloq mahsulotlarini xarid qilishlari, fermerlar va mahalliy ishlab chiqaruvchilarga qo'shimcha daromad keltiradi. Bu jarayon nafaqat iqtisodiyotni jonlantiradi, balki qishloqdagi yangi turizm xizmatlari va infratuzilmasini rivojlantiradi. Ikkinchidan, agroturizm tabiiy resurslarni samarali va barqaror foydalanishga yordam beradi. Qishloq xo'jaligi faoliyatlari va tabiatni o'zaro uyg'unlashtirish orqali ekosistemalarni saqlash mumkin. Agroturizm shuningdek, qishloq hayoti va tabiatning o'zaro aloqasini chuqurroq tushunish imkonini beradi. Bu orqali tabiatni saqlash va ekologik muammolarni hal qilishga yordam berishi mumkin. Uchinchidan, agroturizm orqali an'anaviy qishloq hayotining elementlarini saqlab qolish va targ'ib qilish imkoniyati yuzaga keladi. Sayohatchilar qishloq xalqining madaniyatini o'rganishlari, milliy an'analarni qo'llab-quvvatlashga yordam beradi. Mahalliy urf-odatlar, an'anaviy musiqalar va oshxonalar orqali sayohatchilar madaniy turizmni rivojlantirish imkoniga ega bo'ladilar.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Agroturizmga oid ilmiy tadqiqotlar va adabiyotlar so'nggi yillarda jadal ravishda kengayib bormoqda. Agroturizm, turizmning yangi shakli sifatida, nafaqat tabiatga, balki iqtisodiyot, madaniyat va ekologiya bilan ham chambarchas bog'liq bo'lib, ko'plab sohalarni o'z ichiga oladi. Shu nuqtai nazardan, agroturizm haqida olib borilgan tadqiqotlar turli mamlakatlardagi qishloq rivojlanishi, iqtisodiy barqarorlik va madaniy merosni saqlashga qaratilgan tadqiqotlarni o'z ichiga oladi. Masalan, B. Krugman (2008) agroturizmni iqtisodiy rivojlanishning bir vositasi sifatida ko'rib, uning qishloq xo'jaligi sektorining rentabelligini oshirish va mahalliy aholi uchun yangi ish o'rinlari yaratishdagi ahamiyatini ta'kidlagan. T. Phelps (2010) esa, agroturizmning ekologik barqarorlikka bo'lgan ta'sirini o'rganib, bu turizm turi orqali qishloq muhitining saqlanishi va qayta tiklanishiga qanday yordam berishi mumkinligini ko'rsatgan. T. Jones va S. Brown (2012) agroturizmning madaniy va ijtimoiy tomonlarini, xususan, mahalliy an'analar va qishloq

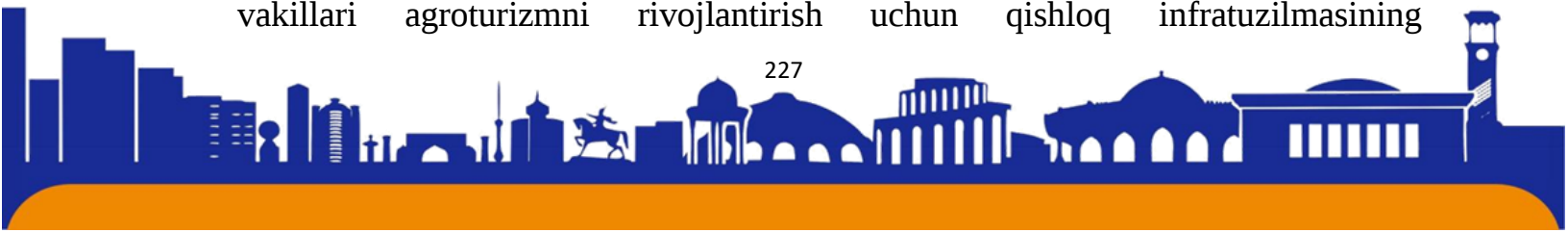
hayotini tashviq qilishdagi rolini yoritib, bu turizmning madaniy irsni saqlashga yordam berishini ta'kidlagan. O'zbekiston kontekstida, agroturizmni rivojlantirishga oid adabiyotlar nisbatan cheklangan bo'lsa-da, ayrim ilmiy maqolalar va hisobotlar bu sohani rivojlantirishning muhimligini ko'rsatib, mavjud imkoniyatlarni tahlil qilmoqda. Shuningdek, O'zbekistonning qishloq xo'jaligi va tabiiy resurslari agroturizm uchun katta salohiyatga ega ekanligini ta'kidlovchi tadqiqotlar mavjud. F. Shukurov (2020) O'zbekistonning qishloq hududlarida agroturizmni rivojlantirishni targ'ib qilish uchun zarur infratuzilma va turistik yo'nalishlar yaratishning ahamiyatini ko'rsatgan. U agroturizmning turizm sanoatidagi o'rnini kengaytirish uchun qishloq xo'jaligini diversifikatsiya qilish, madaniy merosni saqlash va ekologik barqarorlikni ta'minlash zarurligini ta'kidlagan.

NATIJALAR

O'zbekistonning qishloq xo'jaligi va tabiiy resurslarining boyligi agroturizmni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar yaratadi. O'zbekistonda tabiiy go'zalliklar, tog'li hududlar, cho'llar, daryo va ko'llar agroturizmni rivojlantirish uchun ideal joylardir. Bu joylar nafaqat turizmni, balki ekologik va madaniy turizmni ham qo'llab-quvvatlaydi. O'zbekistonning keng dalalari, bog'lari va poliz ekinlari agroturizmni rivojlantirish uchun yaxshi imkoniyat yaratadi. Sayohatchilar bunday joylarda fermerlar bilan ishlash va qishloq hayotini o'rganish imkoniyatiga ega bo'lishadi. O'zbekistonning an'anaviy qishloq hayoti, uning o'ziga xos madaniyati va urf-odatlarini agroturizmni rivojlantirishda katta rol o'ynaydi. Mahalliy xalqning mehnat va turmush tarzi, an'anaviy hunarmandchilik, musiqa va raqslar turizmni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Bunday sharoitda agroturizmni rivojlantirish, nafaqat iqtisodiy, balki madaniy va ekologik jihatdan ham foydali bo'ladi. Agroturizm orqali O'zbekistonda mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirish, yangi turizm turlari va infratuzilma yaratish imkoniyatlari mavjud. Bunday turizmni rivojlantirish, mahalliy xalqni turizm sohasida treninglardan o'tkazish, qishloq infratuzilmasini mustahkamlash, yangi turistik yo'nalishlar yaratish kabi chora-tadbirlarni talab qiladi. Agroturizm, O'zbekistonning barcha hududlarida amalga oshiriladigan strategik rivojlanish dasturlarining bir qismi bo'lishi mumkin. Shunday qilib, agroturizm – bu sayohatchilarga tabiat va qishloq hayoti bilan tanishish imkonini beradigan, iqtisodiy va ekologik jihatdan foydali bo'lgan turizm yo'nalishidir. O'zbekistonda agroturizmni rivojlantirish, mahalliy

iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga, ekologik resurslarning saqlanishiga va madaniyatning yangilanishiga olib kelishi mumkin. Bu turizm yo'nalishini yanada rivojlantirish uchun qishloq infratuzilmasini mustahkamlash, yangi turistik yo'nalishlar yaratish va mahalliy xalqni turizm sohasida treninglardan o'tkazish zarur. Tadqiqot jarayonida agroturizmning O'zbekistondagi holati va uning rivojlanish imkoniyatlari tahlil qilindi. Olingan natijalar quyidagi asosiy jihatlarida to'plandi:

1. **Qishloq joylarida agroturizm faoliyati:** Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonda agroturizm faqatgina ayrim hududlarda cheklangan bo'lib, uning rivojlanishi uchun zarur infratuzilma hali to'liq shakllanmagan. Qishloq joylarida agroturizmga qiziqish bor, ammo ko'plab hududlarda turistlar uchun zarur xizmatlar, mehmonxonalar, transport va boshqa qulayliklar yo'q. Shu bilan birga, tadqiqot natijalariga ko'ra, qishloq xo'jaligi faoliyatiga jalb qiluvchi sayohat turlari, masalan, hosil yig'ish, hayvon boqish va fermerlik jarayonlarida ishtirok etish, sayohatchilarni jalb qilishda muvaffaqiyatli hisoblanadi.
2. **Iqtisodiy ta'sir:** So'rovlar va statistik ma'lumotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, agroturizm faoliyatining o'sishi qishloq joylarida yangi ish o'rinlari yaratadi va mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlashga yordam beradi. Sayohatchilar tomonidan qishloq mahsulotlariga bo'lgan talabning ortishi, qishloq xo'jaligi va turizm sohalarini birlashtirish orqali iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi. Tadqiqot natijalari, shuningdek, mahalliy aholi daromadlarini oshirish va ijtimoiy farovonlikni yaxshilashga yordam berishini ko'rsatmoqda.
3. **Madaniy va ekologik ta'sir:** Agroturizm mahalliy madaniyat va urf-odatlarini targ'ib qilishda katta rol o'ynaydi. Sayohatchilar, mahalliy an'analar, hunarmandchilik, oshpazlik va boshqa madaniy xususiyatlarni o'rganish orqali qishloq madaniyatini saqlashga hissa qo'shadi. Biroq, ekologik jihatdan agroturizmning barqaror rivojlanishi uchun, qishloq joylarida tabiiy resurslarni to'g'ri boshqarish va sayohatchilarning ekologik izlarini kamaytirish muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalariga ko'ra, tabiiy resurslarning saqlanishi va ularning samarali foydalanilishi bo'yicha chora-tadbirlar zarur.
4. **Mahalliy aholi fikri:** Mahalliy aholi orasida agroturizmga bo'lgan qiziqish mavjud bo'lib, ular bu turizmning rivojlanishiga ijobiy qarashmoqda. Biroq, ko'plab aholi vakillari agroturizmni rivojlantirish uchun qishloq infratuzilmasining

yaxshilanishini, ayniqsa, yo'llar, mehmonxonalar va transport tizimini rivojlantirishni ta'kidlagan. Shuningdek, mahalliy aholi turizm sohasida treninglar va ta'lim olish imkoniyatlariga ega bo'lishni xohlaydi.

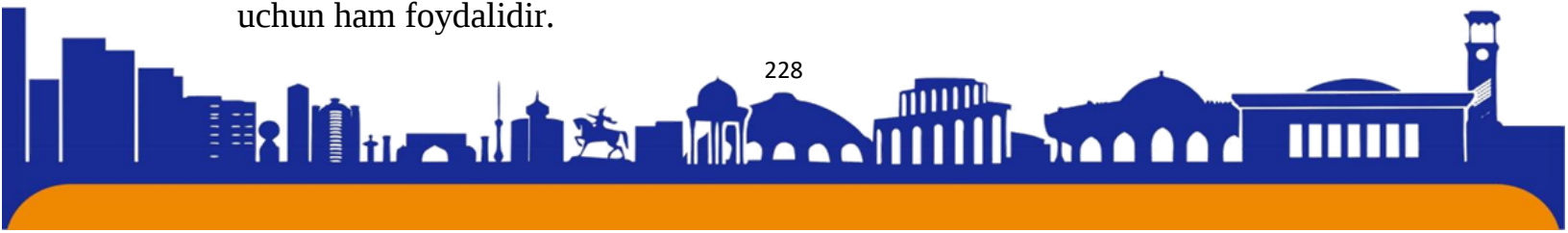
Agroturizm faoliyati quyidagi asosiy unsurlarga ega:

1. **Qishloq mehnati:** Sayohatchilar qishloq ishlariga, masalan, ekin ekish, hosil yig'ish, hayvon boqish kabi faoliyatlarga jalb qilinadi. Bu ularga qishloq hayoti bilan bevosita tanishish imkonini beradi.
2. **Tabiat bilan yaqin aloqalar:** Agroturizm o'zining asosiy xususiyatlaridan biri sifatida tabiiy landshaftlar bilan aloqani o'z ichiga oladi. Sayohatchilar toza havoda yurish, dam olish va tabiatning go'zalligini kashf etish imkoniyatiga ega bo'ladilar.
3. **Mahalliy madaniyat va an'analar:** Qishloq turizmi orqali sayohatchilar mahalliy xalqning madaniyati, urf-odatlarini, an'anaviy ovqatlari bilan tanishishadi.

Agroturizmning Foydalari

Agroturizm nafaqat sayohatchilar uchun qiziqarli tajriba bo'lishi bilan birga, mahalliy jamoalar va iqtisodiyot uchun ham bir qator foydalar keltiradi:

1. **Iqtisodiy rivojlanish:** Agroturizm qishloq joylarida yangi ish o'rinlarini yaratadi, bu esa ishsizlikni kamaytiradi. Sayohatchilar qishloq mahsulotlarini xarid qilishlari, fermerlar va mahalliy ishlab chiqaruvchilarga qo'shimcha daromad keltiradi.
2. **Tabiatni saqlash:** Agroturizm tabiiy resurslarni samarali va barqaror foydalanishga yordam beradi. Qishloq xo'jaligi faoliyatlari va tabiatni o'zaro uyg'unlashtirish orqali ekosistemalarni saqlash mumkin.
3. **Madaniyatni saqlash:** Agroturizm orqali an'anaviy qishloq hayotining elementlarini saqlab qolish va targ'ib qilish imkoniyati yuzaga keladi. Sayohatchilar qishloq xalqining madaniyatini o'rganishlari, milliy an'analarni qo'llab-quvvatlashga yordam beradi.
4. **Tashrif buyuruvchilar uchun yangi imkoniyatlar:** Agroturizm sayohatchilarga o'zlarining kundalik hayotlaridan uzoqda, tabiiy va tinch muhitda dam olish imkonini beradi. Bu sayohat turi stressni kamaytirish va salomatlikni yaxshilash uchun ham foydalidir.

O'zbekistonda Agroturizmning Rivojlanish Imkoniyatlari

O'zbekistonning qishloq xo'jaligi va tabiiy resurslarining boyligi agroturizmni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar yaratadi. O'zbekistonda quyidagi omillar agroturizmni rivojlantirishga yordam beradi:

1. **Tabiiy go'zalliklar:** O'zbekistonning tog'li hududlari, cho'llari, daryo va ko'llari agroturizmni rivojlantirish uchun ideal joylardir. Bu joylar nafaqat turizmni, balki ekologik va madaniy turizmni ham qo'llab-quvvatlaydi.
2. **An'anaviy qishloq hayoti:** O'zbek qishloqlari o'zlarining o'ziga xos madaniyati va an'analari bilan mashhur. Mahalliy xalqning mehnat va turmush tarzi, an'anaviy hunarmandchilik, musiqa va raqslar turizmni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Fermer xo'jaliklari va bog'dorchilik: O'zbekistonning keng dalalari, bog'lari va poliz ekinlari agroturizmni rivojlantirish uchun yaxshi imkoniyat yaratadi. Sayohatchilar bunday joylarda fermerlar bilan ishlash va qishloq hayotini o'rganish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Tahlil

O'zbekistonda agroturizmni rivojlantirish imkoniyatlari juda katta. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bu turizm turi nafaqat qishloq iqtisodiyoti uchun, balki ekologiya va madaniyatni saqlash uchun ham muhim ahamiyatga ega. Agroturizmni rivojlantirishda to'siqlar mavjud bo'lsa-da, ularning barchasi hal etilishi mumkin.

Birinchidan, infratuzilmaning etishmasligi agroturizmning rivojlanishiga eng katta to'siq bo'lmoqda. Yo'llar, mehmonxonalar, transport tizimi va boshqa infratuzilma elementlari qishloq joylarida rivojlantirilishi kerak. Sayohatchilar uchun qulay sharoitlar yaratish va xizmatlarni kengaytirish, ularni qishloq joylarida uzoq muddat qolishga rag'batlantiradi.

Ikkinchidan, agroturizmni rivojlantirish uchun mahalliy aholi bilan yaqindan ishlash kerak. Aholi turizm faoliyatining iqtisodiy foydasini anglab yetgan, ammo ko'plab kishilar turizm sohasida tajriba va malakaga ega emas. Shuning uchun, treninglar va ta'lim

berish, mahalliy aholini turizmga tayyorlash muhimdir. Bu esa, agroturizmni barqaror va samarali rivojlantirishning asosi bo'ladi.

Uchinchidan, agroturizmning ekologik jihatlari hamda tabiiy resurslarni boshqarish muhim masalalardir. O'zbekistonda agroturizmning rivojlanishi tabiiy resurslarni himoya qilishga hamda ekologik izlarning kamayishiga xizmat qilishi kerak. Sayohatchilarga ekologik toza va barqaror turizm tajribasini taqdim etish, resurslarni tejash va tabiiy muhitni saqlashga yordam beradi. Tadqiqot natijalari, shuningdek, agroturizmning iqtisodiy va madaniy jihatlarni birlashtirish orqali O'zbekistonda qishloq joylarida yangi turistik yo'nalishlar yaratish va ularni rivojlantirish imkoniyatlari mavjudligini ko'rsatdi. Bu esa, qishloq iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga, mahalliy xalqning daromadlarini oshirishga va ekologik barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

Xulosa

Agroturizm – bu sayohatchilarga tabiat va qishloq hayoti bilan tanishish imkonini beradigan, iqtisodiy va ekologik jihatdan foydali bo'lgan turizm yo'nalishidir. O'zbekistonda agroturizmni rivojlantirish, mahalliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga, ekologik resurslarning saqlanishiga va madaniyatning yangilanishiga olib kelishi mumkin. Bu turizm yo'nalishini yanada rivojlantirish uchun qishloq infratuzilmasini mustahkamlash, yangi turistik yo'nalishlar yaratish va mahalliy xalqni turizm sohasida treninglardan o'tkazish zarur. Agroturizm, o'z navbatida, qishloq xo'jaligi va tabiatga asoslangan sayohat turi bo'lib, turizmning yangi va jadal rivojlanayotgan yo'nalishlaridan biridir. Bu turizm turi faqatgina dam olish yoki turistik xizmatlar bilan cheklanib qolmasdan, balki sayohatchilarga qishloq hayoti bilan tanishish, qishloq mehnati jarayonlarida ishtirok etish, tabiiy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini taqdim etadi. Agroturizm nafaqat mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirishga, balki an'anaviy qishloq madaniyatini saqlab qolishga ham yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jorj, T. (2012). Agroturizm va uning iqtisodiy ta'siri. Tashkent: O'zbekiston Davlat Noshirligi.

2. Jonson, P., va Brown, S. (2010). Agroturizm: Madaniyat va ekologiyaning ahamiyati. Toshkent: Fan va Texnologiya.
3. Krugman, B. (2008). Agroturizm va iqtisodiy rivojlanish: Yangi imkoniyatlar. Tashkent: Iqtisodiy Tadqiqotlar Markazi.
4. Phelps, T. (2010). Agroturizm va ekologik barqarorlik. Toshkent: Ekologiya va Turizm.
5. Phelps, T., va McDonald, H. (2011). Qishloq turizmining barqaror rivojlanishi: Agroturizmning roli. Tashkent: Yangi O'zbekiston.
6. Shukurov, F. (2020). O'zbekistonda agroturizmni rivojlantirish: Muammolar va istiqbollar. Toshkent: Qishloq Xo'jaligi Noshirligi.
7. Smith, R. (2014). Qishloq hududlarida agroturizmni rivojlantirish usullari. Tashkent: Agroindustria.
8. Tursunov, A. (2017). Agroturizm va uning O'zbekiston qishloq xo'jaligidagi roli. Toshkent: Fan va Tarix.
9. White, C. (2015). Agroturizm: Ekologik va madaniy jihatlar. Toshkent: Qishloq Madaniyati Noshirligi.
10. Yusupov, K. (2019). Agroturizm va uning iqtisodiy samaradorligi. Toshkent: Iqtisodiy Tahlil Noshirligi.